

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Косенка Юрія Миколайовича

на дисертаційну роботу **Мостового Любомира Петровича**
«Педагогічні чинники вдосконалення компетентностей сурдопедагога»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність дослідження. Дисертаційна робота Мостового Л. П. є ґрунтовним, концептуально завершеним і науково цілісним дослідженням, що присвячене одній із пріоритетних і стратегічно важливих проблем сучасної спеціальної педагогіки – удосконаленню професійних компетентностей сурдопедагога в умовах масштабних трансформацій освітньої системи України, розвитку інклюзивного навчання, цифровізації освітнього середовища та підвищення суспільних вимог до якості освітніх послуг для дітей з порушеннями слуху.

Актуальність дослідження визначається складним комплексом соціально-освітніх змін, які відбуваються у національній системі освіти. Насамперед, мова йде про впровадження компетентнісної парадигми, яка передбачає перехід від знанневої моделі навчання до формування здатності педагога ефективно діяти у професійних ситуаціях, що постійно змінюються. У цих умовах особливого значення набуває підготовка фахівців спеціальної освіти, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема, з порушеннями слуху, та забезпечують їхній комплексний розвиток, тобто сурдопедагогів.

Особливо важливою є роль сурдопедагога, професійна діяльність якого є багатофункціональною, інтегративною та соціально значущою. Він організовує та забезпечує не лише освітній процес, а й корекційно-розвиткову, комунікативну, реабілітаційну та соціалізаційну функції, формуючи у дітей з порушеннями слуху здатність до повноцінної взаємодії з навколишнім світом. Саме рівень професійної компетентності сурдопедагога визначає ефективність педагогічного впливу та подальшу соціальну інтеграцію дитини.

Сучасні тенденції розвитку освіти, зокрема активне впровадження цифрових технологій, використання інноваційних засобів слухопротезування (кохлеарних імплантів, цифрових слухових апаратів), розвиток дистанційного та змішаного навчання, а також індивідуалізація освітніх траєкторій, істотно ускладнюють вимоги до професійної діяльності сурдопедагога. Це зумовлює потребу у переосмисленні системи його професійної підготовки та розвитку, а також у науковому обґрунтуванні педагогічних чинників, що впливають на

формування професійної компетентності сурдопедагога впродовж трудової діяльності.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Мостового Л. П. є своєчасним, теоретично та практично значущим, а також таким, що відповідає сучасним науковим тенденціям розвитку спеціальної освіти та інклюзивного навчання як в Україні, так і в міжнародному освітньому просторі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Наукові положення дисертації характеризуються високим рівнем обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та системністю викладу. Автором здійснено глибокий і всебічний аналіз значного масиву вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що дозволило сформувати цілісну теоретико-методологічну основу дослідження.

Особливої уваги заслуговує ретельне опрацювання понятійно-категоріального апарату. У роботі уточнено та концептуально осмислено ключові поняття: «професійна компетентність сурдопедагога», «педагогічні чинники», «професійний розвиток». Це забезпечує високий рівень термінологічної чіткості та наукової визначеності в галузі спеціальної освіти.

Вагомим є авторське бачення професійної компетентності сурдопедагога як інтегративного, багатокомпонентного утворення, що включає мотиваційний, операційний та рефлексивний компоненти. Така структура дозволяє розглядати професійну компетентність фахівця як динамічну систему, яка формується під впливом комплексу педагогічних чинників та розвивається протягом усієї професійної діяльності.

Наукові положення логічно випливають із теоретичного аналізу, результатів емпіричного дослідження та експериментальної перевірки, що підтверджує їхню обґрунтованість, достовірність і валідність.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних чинників удосконалення професійної компетентності сурдопедагога, що є значним внеском у розвиток сучасної спеціальної освіти та навчання дітей з порушеннями слуху.

Уперше в дисертаційному дослідженні системно визначено педагогічні чинники розвитку професійної компетентності сурдопедагога, які охоплюють організаційно-педагогічний, змістово-методичний та особистісно-професійний рівні впливу. Такий підхід дозволяє розглядати професійний розвиток як багаторівневу, цілісну та динамічну систему взаємопов'язаних педагогічних впливів.

Вагомим науковим результатом Мостового Л. П. є розроблення програми розвитку професійної компетентності сурдопедагогів, яка має чітку структуру, логіку побудови, етапність реалізації та практико-орієнтовану спрямованість. Програма забезпечує цілеспрямований розвиток мотиваційного, операційного

та рефлексивного компонентів, що дозволяє формувати цілісну професійну компетентність сурдопедагога ще на етапі його підготовки.

Окремо варто відзначити удосконалення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності, що забезпечує можливість її об'єктивного вимірювання, діагностики та моніторингу.

Експериментально підтверджена ефективність запропонованих педагогічних чинників є важливим аргументом на користь їх наукової новизни та практичної значущості.

Практичне значення дослідження. Практичне значення результатів дисертації є суттєвим і полягає у можливості їх широкого впровадження у систему професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації сурдопедагогів.

Розроблена авторська програма може бути ефективно використана у закладах вищої освіти, закладах післядипломної педагогічної освіти, центрах професійного розвитку педагогічних працівників, а також в закладах вищої освіти, у яких здійснюється підготовка сурдопедагогів для роботи з дітьми з порушеннями слуху.

Розроблене автором методичне забезпечення та визначений діагностичний інструментарій дозволяють здійснювати системний моніторинг професійного розвитку сурдопедагогів, визначати рівні їхньої компетентності та формувати індивідуальні траєкторії професійного зростання.

Практична цінність роботи також полягає у підвищенні якості освітнього процесу, удосконаленні корекційно-розвиткової роботи та зміцненні міждисциплінарної взаємодії у системі супроводу дітей з порушеннями слуху.

Аналіз емпіричної частини дослідження. Емпірична частина дисертації виконана на високому науково-методичному рівні та характеризується чіткою структурованістю, логічною послідовністю й достатньою глибиною аналізу.

Мостовий Л. П. коректно визначив критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності сурдопедагога, що забезпечило об'єктивність діагностичних процедур і дозволило отримати достовірні емпіричні дані.

Використаний комплекс методів (анкетування, спостереження, аналіз педагогічних ситуацій та ін.) забезпечив багатовимірний аналіз професійної діяльності сурдопедагогів, а також майбутніх фахівців.

Застосування методів математичної статистики дозволило підвищити рівень наукової достовірності отриманих результатів та забезпечило коректність їх інтерпретації.

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили переважання середнього та низького рівнів сформованості професійної компетентності, особливо у мотиваційному та рефлексивному компонентах. Формувальний

експеримент продемонстрував виражену позитивну динаміку за всіма компонентами, що підтверджує ефективність запропонованої програми.

Ступінь обґрунтованості методів дослідження. Методологічна база дослідження є широкою, багаторівневою та відповідає сучасним вимогам наукового пошуку. Використання теоретичних, емпіричних та статистичних методів забезпечило комплексність і глибину аналізу досліджуваної проблеми.

Джерельна база є репрезентативною (238 позицій, з яких 74 іноземними мовами), що свідчить про високий рівень опрацювання наукової літератури.

Чітке формулювання об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження забезпечує внутрішню логічну узгодженість роботи та її відповідність сучасним вимогам педагогічної науки.

Загальний аналіз роботи. Дисертаційна робота є завершеним, самостійним і системним науковим дослідженням. Вона характеризується чіткою структурою, логічною послідовністю викладу матеріалу, високим рівнем аргументації та наукової культури. Висновки до розділів є глибокими, змістовними та повністю узгодженими з поставленими завданнями дослідження. Робота демонструє здатність автора до наукового аналізу, узагальнення та розроблення ефективних педагогічних рішень.

Повнота висвітлення результатів у публікаціях. Основні результати дисертаційного дослідження представлено у 19 наукових працях, зокрема у розділі колективної монографії, статтях у фахових виданнях та матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій. Це свідчить про належний рівень апробації результатів дослідження та їх наукову верифікацію.

Академічна доброчесність. У процесі аналізу дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено. Робота є самостійним, оригінальним науковим дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження. Попри загальну високу позитивну оцінку дисертації, вважаємо за потрібне звернути увагу на окремі аспекти:

1. У роботі недостатньо розкрито механізм практичного впровадження авторської програми у різних типах освітніх закладів та регіональних освітніх системах, зокрема в закладах вищої освіти.

2. Доцільно було б ширше представити довгострокові результати впровадження розробленої програми після завершення формувального експерименту.

3. У роботі бракує порівняльного аналізу міжнародного досвіду підготовки та розвитку сурдопедагогів в Україні та країнах ЄС.

4. Окремі елементи емпіричного аналізу могли б бути підсилені додатковими кейсами з реальної педагогічної практики для більшої ілюстративності результатів.

5. Робота набула б більшого практичного значення, якби були чітко окреслені перспективи масштабування запропонованої моделі на систему загальної педагогічної освіти.

Водночас зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Мостового Любомира Петровича є повністю завершеним, самостійним та науково обґрунтованим дослідженням. У ньому вирішено важливу наукову проблему вдосконалення професійної компетентності сурдопедагога шляхом визначення та реалізації педагогічних чинників.

Робота має значну наукову новизну, теоретичну та практичну цінність, відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта».

Дисертація Мостового Любомира Петровича на тему «Педагогічні чинники вдосконалення компетентностей сурдопедагога» є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, відповідає вимогам постанови КМУ від 12 січня 2022 року «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами від 03.05.2024 р. та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами від 31.05.2019 р., а її автор, Мостовий Любомир Петрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Юрій КОСЕНКО

